

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΜΠΟΥΓΕΛΕΚΑΣ

Ο εγγονός της Άννας

Μυθιστόρημα

ΚΕΔΡΟΣ

Γιώργος Κ. Μπουγγελέκας: *Ο εγγονός της Άννας*

ISBN 978-960-04-4855-9

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μαρία Σπανάκη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Γιώργος Μπουγγελέκας, 2017*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2017*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Στην Τασούλα

*Πίσω απ' τη μάντρα, σπασμένα γναλιά,
σπασμένες στάμνες και κονσερβοκούτια,
τα λυπημένα σκυλιά, οι άγριες γάτες,
πλήθος τσουκνίδες κι ανάμεσά τους
ένα μικρό λουλούδι κίτρινο,
σαν άστρο παραμελημένο,
έχει αναλάβει να πληρώσει
όλα τα σπασμένα.
Μαζί κι εγώ.*

Γιάννης Ρίτσος, *Υπερώον*, «Χώρος απορριμμάτων»

Από το Φάληρο στο Θησείο

Οι χειμώνες στο Παλαιό Φάληρο είναι υγροί. Η θάλασσα γίνεται σκοτεινή κι ο ουρανός ένα μολύβι που πλακώνει τις ψυχές. Αυτοί που ζουν στις παραλίες του Σαρωνικού, όταν σταθούν μπροστά στον αγαπημένο τους κόλπο την εποχή της παγωνιάς και της βροχής, βλέπουν μια γκριζα εικόνα. Μπορεί να μην τους αφήνει περιθώρια ακτινοβόλων σκέψεων, όμως εκείνοι δεν παραπονιούνται. Η καθημερινά εναλλασσόμενη μορφή της υδάτινης έκτασης τους αποζημιώνει για την όποια φθορά της ψυχής τους. Άλλωστε, όλοι περιμένουν τις μέρες του λαμπρού ήλιου, του καθαρού ουρανού και της καταγάλανης θάλασσας. Τις μέρες που ξεχνούν όχι μόνο τη χειμωνιάτικη θλίψη, αλλά και τις λύπες που η ζωή μας κερνάει. Γι' αυτές ζουν. Σ' αυτές προσβλέπουν.

Όμως τους τελευταίους χειμώνες σαν να ξέφυγε λίγο παραπάνω το μαύρο στην παλέτα του μεγάλου ζωγράφου και η ελπίδα για ένα αύριο πιο φωτεινό δυσκολεύεται ν' ανθίσει. Τα όνειρα, το τελευταίο καταφύγιο στις ώρες της

απόγνωσης, μάκρυναν πολύ· μοιάζουν μ' έναν παράδεισο χαμένο στο βάθος του χρόνου. Μόνο οι μνήμες φουντώνουν· κι αυτές από τις ανηφόρες και τα βάσανα της ζωής προβάλλουν.

Ένας απ' αυτούς τους κατοίκους του Παλαιού Φαλήρου είναι και η Άννα. Παρότι σε ένα χρόνο θα αγγίξει τα ογδόντα πέντε, ποτέ δεν διαμαρτύρεται για τα πονάκια στις αρθρώσεις της τον χειμώνα. Κατά τα άλλα, το λιπόσαρκο σκαρί της την έχει προφυλάξει από όλες σχεδόν τις αρρώστιες της... καλοζωίας. Η υγεία της, παρά την προχωρημένη της ηλικία, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σχεδόν άριστη. Άλλωστε έχει κι έναν επιπλέον λόγο να μην παραπονιέται για το ότι περνάει τα χρόνια της κοντά στη θάλασσα, κι αυτός ο λόγος είναι πολύ σοβαρός. Εδώ, στον νότο της Αθήνας, ζει με την κόρη της, τον γαμπρό της και, πάνω απ' όλα, με δύο από τα εγγόνια της. Δύο αγόρια που λατρεύει κι εκείνα της ανταποδίδουν την αγάπη που τους χαρίζει. Ο Δημήτρης και, το στερνοπούλι της, ο Ιάκωβος. Έχει και μια εγγονή, που έχει το όνομά της, που δεν ζει όμως κοντά της. Τη βλέπει λίγες φορές τον χρόνο. Μένει με τους γονείς της – τον γιο της και τη νύφη της – στη Θεσσαλονίκη. Γιατρός σπούδασε ο γιος της και στο Αριστοτέλειο δρομολογήθηκε η καριέρα του. Πιο πολύ ο έρωτας τον κράτησε στη συμπρωτεύουσα, κι ας μην της το ομολόγησε ποτέ. Ας είναι... Το δικό της βασίλειο είναι τόσο γλυκό, που η απόσταση από τον Θανάση, τη νύφη της και την Άννα μοιάζει με συννεφάκι σε καταγάλανο ουρανό.

Η κόρη της και ο γαμπρός της εργάζονται. Εκείνη μένει στο σπίτι κι ετοιμάζει το φαγητό της ημέρας για την οικογένεια. Άλλη δουλειά δεν έχει να κάνει πια. Δεν βγαίνει έξω, παρά μόνο για καμιά βόλτα με την κόρη της μέχρι την παραλία ή για να την πάνε σε κάποιον γιατρό. Στις αρχές κάθε μήνα καλεί ένα ταξί, με τον ίδιο πάντοτε οδηγό, τον Αντώνη, που έρχεται και την παίρνει για να την πάει στο Θησείο να δει τη φίλη της την Ντάλια. Να καθίσουν, να πιουν έναν καφέ και να πούνε τα δικά τους. Μια φορά τη βδομάδα έρχεται μια γυναίκα και τους καθαρίζει το σπίτι. Κάνει και η κόρη της κάποιες δουλειές στο ενδιαμέσο, και το σπίτι είναι πάντα καθαρό και νοικοκυρεμένο.

Ξέρει από τις δουλειές του σπιτιού. Είχε δουλέψει νπηρέτρια στην Κατοχή, αλλά και μετά την απελευθέρωση, στο πλουσιόσπιτο του μεγαλέμπορου των Αθηνών Γιάννη Φιλιππίδη. Η φαμίλια της ήταν φτωχή, άλλη διέξοδο δεν είχε. Η οικογένεια που την πήρε κοντά της αποδείχτηκε σπλαχνική, τίμια και σωτήρια... Όταν ο Ιάκωβος, ο μετέπειτα σύζυγός της, τη ζήτησε από τα αφεντικά της, εκείνοι όχι μόνο δεν της έφαγαν μισθούς, όπως γίνεται συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις, αλλά της έδωσαν και περισσότερα· γενναία συμβολή στην ασήμαντη προίκα της. Με τον άντρα της έζησε και καλές αλλά και δύσκολες στιγμές. Δούλεψαν με την ψυχή τους στο υαλοπωλείο που άνοιξαν στη Νέα Ιωνία. Μεγάλωσαν τα παιδιά τους, τα σπούδασαν, τα πάντρεψαν, και από τότε που έμεινε χήρα είναι εδώ, μπροστά στη θάλασσα, να παρακολουθεί με ποιον

τρόπο το πεπρωμένο της βάζει τις τελευταίες πινελιές του στον πίνακα της δύσβατης ζωής της.

Αυτή ήταν η ρουτίνα της... Πόθος και στόχος της δικής της διαδρομής...

Σαν ήταν νέα, έβλεπε, άκουγε, μα δεν καταλάβαινε.

«Τι κάνεις;»

«Τι να κάνω; Τα ίδια και τα ίδια. Ρουτίνα... Δεν βαριέσαι...»

Αυτό! Αυτό ακριβώς της είχε λείψει. Αυτό, που συμπυκνώνεται στη φράση «...τα ίδια και τα ίδια...» Τα ασφαλή, τα ήρεμα, τα απάνεμα... Τώρα που τα έχει, τα χαίρεται, τα απολαμβάνει, τα ζει...

Το 'λεγε και στους εγγονούς της: «Εμένα η ζωή μου ήταν δύσκολη. Πολύ δύσκολη. Όμως με αποζημιώνει μ' ένα τρυφερό φινάλε, αφού είμαι εδώ, κοντά σας...»

«Γιαγιά, άσε τις βλακειές για φινάλε, αυλαίες και τα ρέστα! Η υγεία σου, λέει η μαμά, είναι μια χαρά. Θα ζήσεις μέχρι να σου κάνω και δισέγγονο! Τ' ακούς; Δισέγγονο!»

«Καλά, Δημητράκη μου, καλά, παιδάκι μου. Ό,τι πει ο Θεός θα γίνει...»

Ο μεγάλος της εγγονός ήταν πολύ συναισθηματικός και μεγάλη στεναχώρια είχε όταν η κουβέντα γύρναγε σ' αυτό, που ήταν η μόνη βεβαιότητα στη ζωή της Άννας· η μόνη βεβαιότητα στη ζωή του καθενός. Όμως εκείνη σκόπιμα έκανε τέτοιες αναφορές. Ήθελε να προετοιμάζει τα παιδιά για το αναπότρεπτο. Τα είχε μεγαλώσει, βλέπεις, στα χέρια της. Αυτά τα αγόρια δεν ήξεραν από παιδικούς σταθμούς και τέτοια. Την αγκαλιά της γιαγιάς τους ήξε-

ραν μέχρι να πάνε στο νηπιαγωγείο. Τίποτε άλλο. Σαν δύο δοντράκια τα έβλεπε εκείνη. Σαν δυο δοντράκια, που τα 'χεις στον κήπο σου και τα φροντίζεις, τα προστατεύεις, τα ποτίζεις, τα νοιάζεσαι να μεγαλώσουν, να ανθίσουν, να καρπίσουν. Έτσι, το δέσιμο των δύο παιδιών μ' αυτή τη γυναίκα μπορεί κάποιες στιγμές να ξεπέρναγε ακόμη και τη σχέση που είχαν με τη μάνα τους. Τουλάχιστον όσο η γιαγιά τους ήταν ζωντανή.

Ο Δημήτρης ήταν φοιτητής στην Ιατρική. Στο λύκειο στρώθηκε για τα καλά στο διάβασμα και κατάφερε να περάσει στην Ιατρική της Θεσσαλονίκης.

Ο μικρός, ο Ιάκωβος, ήταν πιο δύσκολος χαρακτήρας. Πιο αφύς, πιο αντράκι, πιο επιθετικός. Κι αυτός ήταν ευαίσθητος, αλλά μ' έναν τρόπο αλλιώτικο. Σαν να φοβόταν μπας και οι άλλοι τον έπαιρναν στο ψιλό, αν καταλάβαιναν πόσο μελούρας ήταν. Η γιαγιά ήξερε καλά το εγγόνι της, το ένιωθε και το κουλάντριζε. Στο σχολείο όμως οι δάσκαλοι και αργότερα οι καθηγητές τόνιζαν στους γονείς του: «Καλό παιδί και πολύ έξυπνος ο Ιάκωβος. Όμως είναι ατίθασος. Χρειάζεται και λίγο χαλινάρι».

Παρ' όλα τα παράπονα των εκπαιδευτικών, τέλειωσε την πρώτη λυκείου με πολύ καλό βαθμό. Δεκαεννέα και τρία δωδέκατα! Δηλαδή άριστα! Όλοι στο σπίτι ήταν πολύ ευχαριστημένοι.

«Αν συνεχίσει έτσι ο Ιακωβάκος, όπου θέλει θα μπει. Να ησυχάσουμε κι εμείς μια στάλα», είπε ο γαμπρός της εκείνο το απόγευμα που είχαν πάρει τους βαθμούς του και κάθονταν οι τρεις τους στη βεράντα του σπιτιού τους.

Καλοκαιράκι έμπαινε, και η Άννα, ο γαμπρός της ο Αλέξανδρος και η κόρη της η Μάρθα έπιναν τον καφέ τους.

«Αγαπάει πολύ τα μαθηματικά», είπε η γιαγιά του. «Πολύ θα του άρεσε να σπουδάσει μαθηματικός, μου το έχει πει».

«Αστειότητες και ενθουσιασμοί της εφηβείας!» ήταν το σχόλιο του πατέρα του.

«Γιατί το λες, Αλέξανδρε; Πρόκειται για μία σπουδαία επιστήμη...» είπε η μαμά του υποψήφιου φοιτητή.

«Γιατί το μέλλον του δεν θα είναι εξασφαλισμένο. Τι θα γίνει; Ένας καθηγητάκος; Να μου λείπει το βύσσινο. Στο Πολυτεχνείο θα σπουδάσει! Εκεί τουλάχιστον θα αποκτήσει ένα επάγγελμα που θα του επιτρέψει να ζήσει τη ζωή του».

«Μη σκάτε, παιδιά μου. Δυστυχώς σήμερα, ό,τι και να σπουδάσουν τα εγγονάκια μου, δουλειά με λεφτά δεν πρόκειται να βρουν. Ας σπουδάσουν λοιπόν αυτό που τραβά η ψυχή τους και για τ' άλλα βλέπουμε...»

«Δεν είναι έτσι! Δεν θα ξοδεύω εγώ τα μαλλιά της κεφαλής μου για να κάνει το κέφι του ο Ιάκωβος. Πληρώνω για να έχει αύριο μια δουλειά και απαιτώ να ακολουθήσει την πατρική εντολή!»

Η κουβεντούλα, από συζήτηση οικογενειακής νίκης και χαράς, είχε πάρει τον χαρακτήρα αποκάλυψης εσώτερων στοχασμών των συμμετεχόντων. Αυτές οι πτυχές δεν ήταν, φυσικά, άγνωστες στην Άννα, όμως τελευταία ο γαμπρός της δείχνει ξανά εκείνες τις πλευρές του εαυτού του που η ίδια πίστευε ότι με τον καιρό είχαν ατονήσει... Έναν περί-

εργο αυταρχισμό απέναντι στα παιδιά και στην κόρη της... Μια αίσθηση υποτίμησης του άλλου... Μια υποψία ανεξήγητης έπαρσης...

Την επομένη πήρε τηλέφωνο την Ντάλια.

«Τι κάνεις, φιλενάδα μου;»

«Τι να κάνω; Μοναξιάς έχω. Πότε θα μου 'ρθεις;» ήταν η απάντηση της φίλης της Άννας.

«Λέω να έρθω αύριο και να κάτσω όλη μέρα. Να μου κάνεις το τραπέζι, να ξαπλώσουμε το μεσημέρι, να πιούμε το απογευματινό μας καφεδάκι και το βραδάκι να ξεκουμπιστώ. Να σε κάνω εγώ να με βαρεθείς για τα καλά. Βίζιτα αρμένικη σου ετοιμάζω!»

«Μακάρι, βρε Αννούλα μου, να καθόσουν και για βράδυ. Γεμιστά θα σου φτιάξω. Τα τραβάει η ψυχή σου;»

«Μια χαρά καλοκαιρινό φαγάκι είναι. Θα έρθω κατά τις έντεκα. Καλά είναι;»

«Να έρθεις όσο πιο νωρίς μπορείς. Να σε χορτάσω θέλω!»

«Κι εγώ, Ντάλια μου. Τα λέμε αύριο».

Η Ντάλια ήταν το αποκούμπι της. Γνωρίστηκαν τυχαία στα δύσκολα χρόνια, και λίγο πολύ οι ιστορίες τους έμοιαζαν. Μόνο που εκείνη δεν είχε κοντά το παιδί της. Το μοναχοπαιδί της, ο Μάκης, ζούσε με την οικογένειά του στο Παρίσι και η μοναξιά της, που μεγάλωνε όσο περνούσαν τα χρόνια, καθώς οι φίλοι και οι συγγενείς αναχωρούσαν ένας ένας για το μεγάλο ταξίδι, ήταν η μόνιμη συντροφιά

της Ντάλιας. Εξαίρεση – τελευταία, όχι όμως και η μοναδική – αποτελούσε η παρουσία της Άννας στη ζωή της.

Πράγματι, λοιπόν, την άλλη μέρα η Άννα σε μια ευρύχωρη τσάντα έβαλε τα χρειώδη για την ημιδιαμονή της στη φίλη της, χώρεσε σε ένα ωραίο, στρογγυλό τάπερ ένα μικρό κέικ που είχε ψήσει απ' τα χαράματα – μην πάει και με άδεια χέρια –, κάλεσε το ταξί της και σ' ένα τέταρτο ήταν στο Θησείο, στην Ντάλια.

«Καλώς την! Καλώς την!» άκουσε από το εσωτερικό του διαμερίσματος την ενθουσιασμένη φωνή της οικοδέσποινας μόλις χτύπησε το κουδούνι.

Είπανε τα πρώτα, ήπιανε το καφεδάκι τους, δοκίμασαν και το κέικ, αλλά το κέφι της Άννας δεν ήταν στα καλύτερά του.

«Τι συμβαίνει, φιλενάδα;» τη ρώτησε η Ντάλια.

«Με πιάνεις από μακριά, βρε Ντάλια μου... Κανονικά δεν συμβαίνει τίποτα. Όμως εγώ δεν έχω κέφια, ή μάλλον δεν έχω καλό προαίσθημα...»

«Τι σου φταίει;»

«Αν πάρουμε τα πράγματα ψυχρά και λογικά, δεν θα έπρεπε να μου φταίει τίποτα. Όμως, θες η συμπεριφορά του γαμπρού μου, θες η αψάδα του μικρού μου εγγονού, θες αυτή η δυσκολία του κόσμου στο οικονομικό... δεν ξέρω, μου έχουν χαλάσει την καρδιά. Πιο πολύ με πίκρανε ο μικρός...»

«Καλά, τι σου έκανε;»

«...Δεν μου μιλάει καλά και πολύ στεναχωριέμαι...»

«Δηλαδή;»

«Ε... να, προχτές, για παράδειγμα, τον ρώτησα πώς του φαίνεται που θα έρθει για καλοκαίρι ο αδελφός του, και εκείνος μου απάντησε: “Δεν με παρατάς, ρε γιαγιά, εδώ ο κόσμος καίγεται κι εσύ το βιολί σου!” Ακούς, να μου πει εμένα “εσύ το βιολί σου!” Σ’ εμένα, που ούτε μια ξυλιά στον πισινό δεν του έριξα όταν ήταν μικρός. Ίσως γι’ αυτό να μου έβγαλε γλώσσα, τώρα που μεγάλωσε! Γι’ αυτό σου κουβαλήθηκα. Για να σου πω τα σεκλέτια μου και να μου πεις μια κουβέντα γλυκιά, μπας και μελώσει το είναι μου, βρε Ντάλια...»

«Τι να σου πω, ματάκια μου; Αφού το βλέπεις, ο κόσμος έχει τρελαθεί! Μικροί, μεγάλοι είναι απελπισμένοι. Και μη νομίζεις ότι και τα παιδιά δεν καταλαβαίνουν. Καταλαβαίνουν και καλοκαταλαβαίνουν... Τα βλέπουν να τους έρχονται τα χαμπέρια... Κοιτάνε τ’ αδέρφια τους, τα ξαδέλφια τους, τους πιο μεγάλους φίλους τους να σκοτώνονται να περάσουν σε μια σχολή, να πήζουν στο διάβασμα για να πάρουν το χαρτί τους, και μόλις το πάρουν να πιάνουν δουλειά στα ντελίβερι... Εμ δεν θα αγανακτήσουν τα παιδιά; Κι όταν αγανακτήσουν, δεν θα τα βάλουν με τους μεγάλους;»

«Να τα βάλουν, όχι όμως και μαζί μου, που τ’ ανάστησα!» είπε η Άννα κι ένα δάκρυ κύλησε στο χαρακωμένο απ’ τις ρυτίδες μάγουλο.

«Ησύχασε, Άννα μου. Κάνεις την τρίχα τριχιά! Τι σου είπε το παιδί; Σου είπε, όπως μιλάνε όλα τα παιδιά της ηλικίας του, ότι τα προβλήματα που βλέπει γύρω του τα καταλαβαίνει και ότι με τον τρόπο του είναι κι αυτός αγα-

νακτισμένος. Έτσι είναι τα νιάτα, φιλενάδα μου... Έτσι, και να δοξάζεις τον Θεό που ζεις μέσα στα νιάτα και όχι σαν κι εμένα, που περνάω μόνη μου τις μέρες μου, χωμένη στο τριάρι».

«Μάλλον έχεις δίκιο, αλλά, βλέπεις, τα έχω μεγαλώσει στα πούπουλα και θέλω να με σέβονται και να μου δείχνουν αγάπη».

«Σ' τη δείχνουν. Σ' αγαπάνε και σε φροντίζουν. Μην παραπονιέσαι. Τι άλλο σε τσιτσιρίζει;»

«Ο Αλέξανδρος, ο γαμπρός μου, έχει αλλάξει συμπεριφορά. Όχι μόνο απέναντί μου, αλλά και απέναντι στη Μάρθα και στα παιδιά. Έχει γίνει πολύ απόλυτος, πολύ κάθετος, δεν σηκώνει μύγα στο σπαθί του... Ξέρεις, όπως ήταν πιο παλιά... Καταλαβαίνω ότι η κρίση μάς έχει σμπαραλιάσει όλους, όμως δεν είμαι ούτε εγώ ούτε κι η φαμίλια του εχθροί του».

«Τα είπες όλα, βρε Άννα μου. Η κρίση μάς έχει επηρεάσει όλους κι ο καθένας αντιδρά όπως μπορεί και όπως καταλαβαίνει. Τι να κάνουμε τώρα;»

«Τίποτα δεν θα κάνουμε, όμως, σου λέω, με πιάνει το παράπονο, και ευτυχώς που 'χω κι εσένα... Σ' τα λέω και ξεσκάω μια στάλα, Ντάλια μου...»

«Και να το κάνεις πάντα. Εμείς είμαστε φιλενάδες παλαιάς κοπής, σαν τις προπολεμικές λίρες!»

«Χα, χα, χα! Να 'σαι καλά! Μ' έκανες και γέλασα».

«Είδες που όλα ξεπερνιούνται μ' ένα αστείο και με καλή καρδιά; Και μην ξεχνάς ότι κανένας δεν πάει χαμένος. Πάρε εμένα. Ποιος να μου το 'λεγε ότι αυτός ο Γιωργάκης

από τότε που πέθανε ο άντρας μου θα με φρόντιζε... να μην πω σαν μάνα του, αλλά σίγουρα σαν θεία του;»

«Αλήθεια, συνεχίζει να σου τηλεφωνεί;»

«Καλέ, τι τηλεφωνεί; Εδώ σου λέω ότι μία φορά τη βδομάδα – τις Τρίτες το 'χει συνήθειο – θα περάσει το απόγευμα, θα πιούμε ένα καφεδάκι και θα πάρει και τα χαρτιά για να μου κάνει και διάφορες δουλειές. Μέχρι και τα ραντεβού με τους γιατρούς μου κλείνει και με ελέγχει κιόλας: “Κυρία Ντάλια, σας θυμίζω πως αύριο έχετε ραντεβού με τον οφθαλμίατρο”, και άλλα πολλά τέτοια».

«Βρε Ντάλια μου, συγγνώμη κιόλας, μπας και σ' έχει διπλωρώσει για να του γράψεις τίποτα;»

«Χα, χα, χα, τώρα μ' έκανες εσύ και γέλασα, Άννα μου. Άκου να του γράψω... Πρώτ' απ' όλα ξέρει ότι έχω γιο και πως οι σχέσεις μας είναι μια χαρά, αλλά δεν ξέρεις και το πιο ωραίο».

«Δηλαδή;»

«Ο Γιωργάκης είναι ένας πολύ επιτυχημένος πολιτικός μηχανικός και κατασκευαστής πολυκατοικιών. Δηλαδή, για να σ' το πω και λιανά, δεν ξέρει τι έχει!»

«Τι λες, βρε παιδί μου;»

«Έτσι όπως σ' τα λέω».

«Και καλά, πού οφείλεται αυτό το ενδιαφέρον;»

«Αυτό δεν το ξέρω. Εγώ τον πατέρα του ήξερα. Καλός και τίμιος άνθρωπος. Είχε κι αυτός ένα υαλοπωλείο, όπως κι εσείς, αλλά στο Περιστέρι, και έπαιρνε πράγματα για το μαγαζί του από την αποθήκη του Βίκτορα, του άντρα μου. Ερχόταν, λοιπόν, καμιά φορά με τον Γιωργάκη στην

αποθήκη μας, στο Μοναστηράκι. Εκεί τον γνώρισα. Παιδάκι με κοντά παντελονάκια. Γυμνάσιο πήγε στην Πλάκα, στο Πρότυπο, και πού και πού τον βλέπαμε. Όταν πήρε σύνταξη ο πατέρας του, πέρναγε καμιά φορά – ως φοιτητής πια – από την αποθήκη, έτσι, για μια καλημέρα. Ήρθε βέβαια και στην κηδεία του Βίκτορα, στο Τρίτο. Από εκεί και πέρα δεν ξέρω πώς έχει προκύψει αυτό το μεγάλο ενδιαφέρον».

«Μυστήριο μου φαίνεται, και ειδικά στην εποχή μας».

«Πες το ψέματα... Εσύ όμως να μη σκας με τα δικά σου. Σε όλες τις οικογένειες τα προβλήματα περισσεύουν. Αυτή είναι η ζωή. Το κατάλαβες;»

«Το κατάλαβα, το κατάλαβα».

Η Άννα τελικά έμεινε εκείνο το βράδυ στις Ντάλιας. Ειδοποίησε την κόρη της να μην ανησυχήσει και οι δυο γυναίκες έπεσαν για ύπνο αργούτσικα, αφού η κουβενταρία τους τράβηξε μέχρι τη μία! Θυμάσαι... τον έναν, θυμάσαι... τον άλλο, οι πιο πολλοί είχαν πεθάνει βέβαια, αλλά αυτό δεν ενοχλούσε τις δύο φιλενάδες. Άλλωστε εκείνες ήταν ζωντανές και μπορούσαν ακόμα να κάνουν τις μικρές τους αταξίες, με τ' αστεία τους, τα καφεδάκια τους, κανένα αραιωμένο ουζάκι και – το πιο τραβηγμένο απ' όλα – κανένα τοιγαράκι. «έτσι για το ντέρτι», όπως τους άρεσε να λένε. Το σίγουρο είναι ότι με το ένα και με το άλλο η ψυχούλα της Άννας ησύχασε, χαλάρωσε και άρχισε να βλέπει από μια κάποια απόσταση αυτά που την είχαν ταραξεί. Η φίλη της η Ντάλια ήταν τελικά ο γιατρός της, η παρηγοριά της η πολύτιμη.

Το πρωί, στο ταξί της επιστροφής, χάζευε τη διαδρομή και όλα της έμοιαζαν διαφορετικά. Χαρούμενα, φωτεινά, αισιόδοξα.

Το καλοκαίρι πέρασε ήσυχα. Η Άννα δεν ακολούθησε την κόρη της στο Ξυλόκαστρο, όπου είχαν ένα διαμέρισμα. Προτίμησε να μείνει στο Παλαιό Φάληρο. Να ησυχάσει, να κάνει τις βόλτες της στην παραλία, να πάει δυο τρεις φορές στην Ντάλια, και βέβαια ν' ανέβει για καμιά βδομάδα στον Θανάση, στη Θεσσαλονίκη. Τι είναι άλλωστε και αυτές οι περίφημες διακοπές; Τρεις ή τέσσερις βδομάδες, και αν... Το τι γίνεται τις υπόλοιπες σαράντα οχτώ είναι το ζήτημα...

Το φθινόπωρο όλα είχαν μπει στον συνηθισμένο τους ρυθμό. Τα παιδιά της στις δουλειές τους, ο Δημήτρης στις σπουδές του, η Αννούλα και ο Ιάκωβος στα σχολειά τους.

Ο μικρός εγγονός της συνέχιζε να συμπεριφέρεται σαν αγριμάκι. Κλεινόταν πολλές ώρες στο δωμάτιό του και έκανε πως διαβάζει. Εκείνη όμως ήξερε, αφού πολλές φορές, με αφορμή τη φρεσκοστυμμένη πορτοκαλάδα, έμπαινε, μάλλον αιφνιδιαστικά, στο εφηβικό δωμάτιο και έβλεπε ότι ήταν σκυμμένος στο κομπιούτερ του. Με το που πλησίαζε εκείνη, άλλαζε την εικόνα αυτού που παρακολουθούσε. Κάποιες φορές άκουγε και μουσική. Άγρια, φωνακλάδικη, με βραχνούς τραγουδιστές, ηλεκτρικές κιθάρες, γρήγορους ρυθμούς και πολλά τύμπανα. Η Άννα